

VERSLAG VAN DE SECRETARIS VAN DE LINSCHOTEN-VEREENIGING OVER HET JAAR 2017

Samenstelling bestuur

Eind 2017 werd het bestuur van de Vereeniging gevormd door prof. dr. Michiel van Groesen, voorzitter, drs. Ron Brand, secretaris, drs. Andy Cobben, penningmeester, dr. Hans Bonke, drs. Stefan Deconinck, drs. Andrea Kieskamp, dr. Michael Limberger en dr. Carolien Stolte, leden.

Bij de ledenvergadering van juni 2017 werd drs. Pieter Jan Klapwijk na drie termijnen als secretaris opgevolgd door Ron Brand. Als nieuw bestuurslid werd Carolien Stolte benoemd.

Ledenbijeenkomsten

Vanwege het niet verschijnen van een jaardeel werd de beoogde najaarsbijeenkomst van 2016 uitgesteld naar 14 januari 2017. Plaats van samenkomst was het Stadsarchief te Amsterdam. Na de ontvangst en het welkomstwoord van voorzitter Michiel van Groesen, die in kort bestek de vorderingen van de uitgaven van de delen 115 en 116 schetste, volgde een rondleiding door de stijlkamers van het gebouw De Bazel onder leiding van gidsen en was er gelegenheid tot de bezichtiging van de fototentoonstelling 'Amsterdam 1900' met foto's van Olie, Breitner, Eilers en tijdgenoten. De bijeenkomst werd door 65 personen (leden en partners) bezocht.

Op 10 juni kwamen 55 leden van de Linschoten-Vereeniging in het Maritiem Museum Rotterdam bijeen voor de 109de ledenvergadering. Tijdens het officiële gedeelte met de gebruikelijke agendapunten werd afscheid genomen van Pieter Jan Klapwijk, die na drie bestuurstermijnen het bestuur verliet en het secretariaat overdroeg aan zijn opvolger, Ron Brand. Nieuw bestuurslid is Carolien Stolte, universitair docent aan de Universiteit Leiden.

Na het officiële gedeelte van de ledenvergadering reikte de voorzitter de dertiende Linschoten-Penning uit aan prof. dr. Louwrens Hacquebord, emeritus-hoogleraar Arctische en Antarctische studiën en voormalig directeur van het Arctisch Centrum van de Rijksuniversiteit Groningen. Het bestuur van de Linschoten-Vereeniging sprak hiermee zijn erkenning uit voor de wijze waarop hij het poolonderzoek, de vroegere en meer recente walvisvaart en het reizen naar de ijzige streken onder de aandacht heeft gebracht. De jury van de Linschoten-Penning die het juryrapport opstelde, bestond uit Ruud Paesie Alicia Schrikker en namens het bestuur Ron Brand.

Vervolgens verzorgde conservator Irene Jacobs van het MMR, samensteller van de tentoonstelling *Expeditie Knappe Koppen*, een inleiding. In de tentoonstelling komen verschillende thema's, zoals natuurlijke historie (flora en fauna), geografie, productontwikkeling, luxe en welzijn, filosofie aan bod en deze zijn gekoppeld aan een persoon of wetenschapper. Een van hen is de naamgever van onze Vereeniging, Jan Huygen van Linschoten

Zo'n 80 leden en introducees waren op 30 september naar Den Haag getogen waar in het Nationaal Archief de presentatie plaatsvond van *Terug naar de Oost. De reis van VOC-chirurgijn Gijsbert Heeck, 1654-1656*, het verlate deel 115 in de serie 'Werken van de Linschoten-Vereeniging'. Niet alleen was deze locatie goed bereikbaar, ook inhoudelijk was er een reden om hier bijeen te komen: het manuscript van Heeck's derde reis berust hier en de aanwezigen werden in de gelegenheid gesteld dit met eigen ogen te aanschouwen. Het deel is bezorgd door prof. dr. Barend Jan Terwiel en dr. Peter Kirsch. Deze laatste was vanwege ziekte helaas verhinderd en daarom verzorgde Terwiel zelf een inleiding. Heeck geeft in zijn journaal een nauwkeurig verslag van hetgeen hij meemaakte. Het geschrevenen is dan ook gebaseerd op Heeck's eigen dagboeken die aan het journaal ten grondslag lagen. Hij geeft beschrijvingen van de Kaapkolonie, Siam, Coromandel, allemaal gebaseerd op zijn eigen ervaringen. Een tweede deel was klaar, maar is verloren gegaan. Volgens Terwiel wilde Heeck uiteindelijk een boek uitbrengen op basis van zijn journaal, maar deze suggestie wordt door de Commissie van Toezicht betwist. Het is echter niet onmogelijk dat Heeck zo'n doel voor ogen had. Vervolgens werd het eerste exemplaar 'virtueel' op een film uitgereikt aan algemeen rijksarchivaris, Marens Engelhard.

Vervolgens ging bestuurslid Andrea Kieskamp, tevens projectleider bij het Nationaal Archief, in op het project Gedeeld Cultureel Erfgoed, de VOC-archieven in Azië, en hoe het Nationaal Archief met verschillende Aziatische landen samenwerkt. Vervolgens verzorgde zij een inleiding op de

tentoonstelling 'De wereld van de VOC'. Vervolgens kon deze worden bezichtigd, evenals het kaartendepot en het VOC-depot met het originele journaal van Heeck. Een geanimeerde borrel besloot deze bijeenkomst.

Op 18 november 2017 kwam niet alleen de goedheiligman aan in Nederland, maar vond ook de verschijning van deel 116 in de serie 'Werken van de Linschoten-Vereeniging' plaats. Omdat de twee broers waarover het deel gaat uit Dordrecht kwamen, was het Dordrechts Museum heel toepasselijk als locatie voor de presentatie gekozen. Voor de bijzonder omvangrijke uitgave *Op reis met pen en penseel. Frans en Jan Hendrik Lebret als toerist naar Java, 1863* verrichtten bezorgers Anne Leussink en Wyke Sybesma uitvoerig onderzoek naar de Indische reis van Frans Lebret. Wyke Sybesma is als conservator verbonden aan het Dordrechts Museum en organiseerde daar in 2011 de expositie 'Expeditie Java. De Indische tekeningen van Frans Lebret'. Anne Leussink sprak in haar presentatie over 'de pen', terwijl Wyke Sybesma 'het penseel' voor haar rekening nam. Het uitvoerige verslag van de reis van vijf maanden is terug in Dordrecht geschreven op basis van aantekeningen die niet bewaard zijn gebleven. Frans' verslag is een feitelijke beschouwing van landen, landschappen, mensen, situaties en gebruiken. Het is zuiver vanuit een toeristische blik geschreven, zonder politieke context. Frans Lebret stond aanvankelijk bekend als schapenschilder, maar maakte tijdens zijn Indische reis talloze tekeningen en aquarellen ter illustratie van het reisverslag. Niet alleen tekende hij naar het leven, Lebret nam ook wel foto's als voorbeeld. Na terugkeer in Dordrecht richtte hij zich weer op de schapen, de ongeveer 150 Indische tekeningen waren waarschijnlijk als intermezzo bedoeld. Het manuscript van de reis bevindt zich in de collectie van het Koninklijk Instituut voor de Taal-, Land- en Volkenkunde in Leiden. Aanvankelijk werden Frans' tekeningen geweigerd, maar in 1950 vonden zij toch een plek in het Dordrechts Museum.

Na de inleidingen van de beide bezorgers, die tijdens het werken aan het boek het nieuwe werkwoord 'Lebretten' uitvonden, werd het eerste exemplaar van *Met pen en penseel* aan Prof. dr. Femme S. Gaastra, emeritus-hoogleraar Zeegeschiedenis aan de Universiteit Leiden, aangeboden. Hij was het immers die Anne Leussink 'met zachte hand' naar het manuscript had geduwd. Vervolgens werd het tweede exemplaar uitgereikt aan een delegatie van nazaten van Martinus Lebret, de jongste broer van Frans Lebret.

Veel nazaten van de familie Lebret waren aanwezig, evenals een grote groep leden en introducees. Ook de bezorgers hadden vele familieleden en vrienden uitgenodigd, waardoor de boekpresentatie met zo'n 135 aanwezigen een van de drukst bezochte bijeenkomsten van de Linschoten-Vereeniging moet zijn geweest.

Speciaal voor de leden van de Linschoten-Vereeniging waren voorts enkele originele tekeningen van Frans Lebret uit de collectie van het Dordrechts Museum te zien. Nadat er nog gelegenheid was om het Dordrechts Museum te bezichtigen, waaronder de tentoonstelling 'Jongkind & Vrienden' was er ter afsluiting van de geslaagde bijeenkomst een aangeklede borrel.

Website

In 2017 liep het bezoek aan de website weer licht terug, een trend die zich al een paar jaar voor doet. De website werd 4.747 keer bekeken door 3.223 bezoekers, goed voor 12.981 paginaweergaven. In 2016 was dat respectievelijk 5.627, 4.050 en 13.352.

Die achteruitgang is vooral te wijten aan de terugloop van de buitenlandse bezoekers; het aantal Nederlandse/Nederlandstalige bezoekers is stabiel gebleven. Voor niet-Nederlandstaligen is er op onze site inderdaad niet veel interessants te vinden. Misschien zouden we de Engelstalige Summary, die tegenwoordig in ieder nieuw Werk is terug te vinden, ook op de website kunnen publiceren?

De bezoekers bestonden dus voor bijna 82% uit bewoners van de Noordelijke en Zuidelijke Nederlanden, gevolgd door de VS (3%), Duitsland (2%), Oeganda (1,6%)*, de UK (1%), Zuid-Korea (1%), Indonesië (0,9%), Canada (0,8%) en Frankrijk (0,8%). De top-10 locaties bestaat uit Amsterdam, Leiden, Utrecht, Den Haag, Rotterdam, Venlo, Kampala (*), Nijmegen, Groningen en Eindhoven.

(*) vermoedelijk hebben de 62 bezoeken uit Oeganda te maken met het feit dat de webmaster daar sinds februari 2017 verblijft.

Nog goed driekwart van de bezoekers werkt met een desktop computer of een laptop. Het aantal echt mobiele bezoekers is licht toegenomen en onze nieuwe website zal het gebruiksgemak van deze doelgroep sterk vergroten.

Voor het bereik op sociale media kijkt de webmaster tevreden terug op 2017. Met onze Facebook-berichten haalden we een bereik van 6129 personen. Op Twitter postten we 59 berichten en dat leverde 22.360 berichtweergaven op (het aantal keer dat een bericht op een scherm verschijnt).

Ledental

De Vereeniging bleef ook in 2017 stabiel qua ledenaantal. Op 1 januari 2017 waren er in totaal 528 leden. Dat aantal steeg met 1 tot 529 op 31 december 2017. Het aantal binnenlandse gewone en Plus-leden steeg met 4 van 437 tot 441. Verschillende Plus-leden die hun lidmaatschap om hun moverende redenen wilden opzeggen, maakten gebruik van de mogelijkheid om hun Plus-lidmaatschap om te zetten naar een gewoon lidmaatschap. Zo bleven zij toch aan de Vereeniging verbonden. Het aantal Nederlandse instellingsleden daalde met 4 van 44 naar 40. Het aantal buitenlandse particuliere leden steeg met 1 van 33 tot 34. Ten slotte bleef het aantal instellingsleden in het buitenland gelijk met 14. Het feit dat er in 2016 door omstandigheden geen deel kon verschijnen, had dus gelukkig geen invloed op het ledenaantal. Gelukkig is deze omissie in 2017 helemaal goed gemaakt met de verschijning van twee delen, het verlate deel 115 en het jaardeel 116. Het bestuur verwacht de leden voor de komende jaren een aantrekkelijk uitgavenprogramma te kunnen bieden; allereerst met de verschijning in 2018 van deel 117 over de reis van de marineschepen 'Triton' en 'Iris' naar Nieuw-Guinea in 1828. En verder ondersteunt een nieuwe en fris vormgegeven website de Vereeniging met haar activiteiten.

Overige zaken

Aan het eind van het jaar werd de Vereeniging opgeschrikt door het overlijden van twee beeldbepalende personen. Het bestuur betuigde bij beide overlijdens zijn leedwezen namens de leden. Op 5 november overleed Hennie Half-Biegelaar op 79-jarige leeftijd. Samen met haar man Martin (overleden in 2007) was zij de 'spin in het web' met betrekking tot geïnterseerden in en aanbieders van oude delen. Veel leden hebben hun series kunnen completeren of aanvullen dankzij de inspanningen van hen beiden. Door dit werk bouwde zij een groot netwerk op, zowel binnen als buiten de Vereeniging. Na het overlijden van haar man zette zij het werk voort, totdat zij het stokje in juni 2011 overdroeg aan Ton Leenders. Nadien was zij nog regelmatig aanwezig tijdens ledenbijeenkomsten, de laatste keer nog tijdens de ledenvergadering van juni 2017 in Rotterdam. Henny Half-Biegelaar was een hartelijke, belangstellende vrouw, zeer bescheiden van aard, die door velen zeer zal worden gemist.

Kort daarna, op 26 november, overleed op slechts 52-jarige leeftijd Pieter Schriks, directeur-uitgever van de Walburg Pers in Zutphen waar de delen van onze serie als sinds 1985 verschijnen. Steeds belangstellend over de onderwerpen van de reisbeschrijvingen bleef Pieter Schriks ondanks zijn ziekte het productieproces van de delen in onze serie nauwlettend volgen.

In het vorige verslagjaar, op 15 december 2016, overleed het lid Herbert von Saher uit Bloemendaal. Bij zijn overlijden liet hij de Vereeniging een legaat na van 2.500 euro. Daarnaast schonk diens weduwe aan de Vereeniging een groot aantal Linschotendelen. Deze zijn door Ton Leenders opgehaald en ondergebracht bij de overige voorraaddelen in Enkhuizen. Het bestuur betuigde zijn medeleven en grote dank aan de echtgenote van de heer Von Saher en aan diens zoon.

Pijnacker, 18 april 2018

Ron Brand, secretaris

Met grote dank aan oud-secretaris Pieter Jan Klapwijk voor de nodige ingrediënten voor het verslag over de periode van 1 januari tot en met 9 juni en aan bestuurslid en webmaster Stefan Deconinck voor de cijfers over de website.